

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 538/2023-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla a sudcov Petra Straku (sudca spravodajca) a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], a [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Martinom Fabiánom, Štúrova 20, Košice, proti postupu Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice II) v konaní sp. zn. K2-43C/64/2013 (pôvodne sp. zn. 43C/64/2013) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Košice (pôvodne Okresného súdu Košice II) v konaní sp. zn. K2-43C/64/2013 (pôvodne sp. zn. 43C/64/2013) **bolo porušené** základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Mestskému súdu Košice **prikazuje** v konaní sp. zn. K2-43C/64/2013 **konať** bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľom **priznáva** finančné zadosťučinenie každému z nich **5 000 eur**, ktoré im **je** Mestský súd Košice **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Mestský súd Košice **je povinný** nahradiť sťažovateľom trovy konania **442,38 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľov do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 29. septembra 2023 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov

podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“). Tiež navrhujú prikázať mestskému súdu vo veci konať bez zbytočných prieťahov, priznať primerané finančné zadosťučinenie spolu 50 000 eur a náhradu trov konania.

2. Sťažovatelia sú v procesnom postavení žalovaných v konaní o určenie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu od roku 2013. Sťažovatelia podali návrh na vydanie predbežného opatrenia 10. januára 2014, o ktorom bolo okresným súdom rozhodnuté 17. marca 2014. Sťažovatelia 17. augusta 2015 podali vzájomnú žalobu, v ktorej žiadali okresný súd žalobu žalobcu zamietnuť a uložiť žalobcovi povinnosť na vlastné náklady odstrániť inžinierske siete umiestnené na spornom pozemku.

3. Sťažovatelia namietali, že okresný súd pri rozhodovaní o predbežnom opatrení nedodrжал zákonnú 30-dňovú lehotu. Ďalej tvrdili, že pojednávania boli nariadené s výraznými časovými rozostupmi (1 rok a 6 mesiacov, 3 roky). Rovnako namietali, že aj napriek opakovaným urgenciám okresný súd o ich vzájomnej žalobe žiadnym spôsobom nerozhodol. Nečinnosť sťažovatelia vzhľadli aj pri doručovaní zápisnice z pojednávania, ktorá im bola zo strany okresného súdu doručená 16. augusta 2022, teda po 3 rokoch od vykonaného pojednávania 16. septembra 2019. Konanie nariadené na 16. február 2023 bolo odročené a dosiaľ vo veci nebol nariadený termín pojednávania. Sťažovatelia v namietanom konaní uplatnili sťažnosť pre nečinnosť z 18. mája 2023 podľa § 62 ods. 2 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Predseda okresného súdu listom (sp. zn. Spr. 55/2023 z 24. mája 2023) vyhodnotil sťažnosť za dôvodnú. Význam sporu sťažovatelia vzhľadajú v zhoršujúcich sa susedských vzťahoch, čo má nepriaznivý vplyv na ich súkromný a rodinný život.

II.

4. Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 538/2023-13 z 31. októbra 2023 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľov na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Okresný súd vo vyjadrení uviedol, že obdobie od 26. októbra 2015 do 1. marca 2019 nemožno pripísať na jeho ťarchu, pretože právni zástupcovia sporových strán viedli mimosúdne rokovania. Okresný súd vo vyjadrení uznal prieťahy v konaní v období od 16. septembra 2019 do 16. augusta 2022 a od 10. novembra 2022 do podania vyjadrenia k ústavnej sťažnosti (14. novembra 2023). Požadované finančné zadosťučinenie považuje okresný súd za neadekvátne, nezodpovedajúce rozhodovacej činnosti ústavného súdu.

III.

6. Dňa 1. júna 2023 nadobudol účinnosť zákon č. 150/2022 Z. z. o zmene a doplnení niektorých zákonov v súvislosti s novými sídlami a obvody súdov (tzv. nová súdna mapa), ktorým bol v čl. VIII zmenený aj zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvody súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 371/2004 Z. z.“). Podľa § 18m ods. 2 zákona č. 371/2004 Z. z. v znení účinnom od 1. júna 2023 prechádza výkon súdnicstva z Okresného súdu Košice II na Mestský súd Košice.

7. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 48 ods. 2 ústavy (rovnako k čl. 6 ods. 1 dohovoru) už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 48 ods. 2 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

8. Účelom základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. K odstráneniu tohto stavu dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04). Porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov sa skúma s ohľadom na okolnosti prípadu z pohľadu (i) právnej a faktickej zložitosti vecí, (ii) správania účastníka a (iii) postupu súdu (I. ÚS 41/02). Ústavný súd [obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“)] prihliada aj na predmet sporu (povahu vecí) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (rozsudok ESĽP z 30. 3. 2023 vo veci Roth Neved'alová proti Slovenskej republike, sťažnosť č. 50525/21, bod 11, obdobne nález IV. ÚS 465/2022).

9. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie (I. ÚS 318/2022, I. ÚS 361/2022).

10. Vzhľadom na extrémnu dĺžku namietaného konania v trvaní viac ako 10 rokov ústavný súd nepostupoval podľa uvedených kritérií, pretože ani právne či skutkovo náročnejší spor nesmie v právnom štáte trvať neprimerane dlhú dobu (obdobne III. ÚS 305/2023). Ústavný súd môže sťažovateľom vytknúť, že včas nereagovali na výzvy súdu (19. septembra 2018, 12. februára 2019) a opakovane posúvali termíny oznamovania výsledku rokovaní. Zároveň ústavný súd zohľadnil aktivitu sťažovateľov, ktorí podali sťažnosť pre nečinnosť z 18. mája 2023 adresovanú predsedovi súdu krátko pred podaním ústavnej sťažnosti.

11. Žalobcovia podali žalobu spolu s návrhom na vydanie predbežného opatrenia z 15. mája 2013. Okresný súd vydal predbežné opatrenie z 22. mája 2013, pričom Krajský súd v Košiciach 22. augusta 2013 predbežné opatrenie čiastočne potvrdil a čiastočne zmenil. Okresný súd na návrh sťažovateľov z 22. januára 2014 vydal predbežné opatrenie. Proti vydanému predbežnému opatreniu sa žalobca odvolal, krajský súd rozhodnutie okresného súdu potvrdil a spis mu 12. mája 2014 vrátil. Sporové strany sa od 26. októbra 2015 do 1. marca 2019 snažili o vyriešenie sporu mimosúdnu cestou (takmer 4 roky). Okresný súd sa dopytoval na mimosúdne vyriešenie sporu 3. júna 2016, 4. októbra 2016, 19. septembra 2018 a 12. februára 2019. Ani jedna z procesných strán počas takmer 4 rokov nežiadala o nariadenie termínu pojednávania, pričom výsledok rokovaní oznamovali sporové strany až na výzvu súdu. Z vyjadrenia okresného súdu vyplýva, že k mimosúdnu vyriešenie sporu nedošlo a právny zástupca žalobcov (po viac ako 6 rokoch) navrhol znalecké dokazovanie. Posledný nariadený termín pojednávania bol 16. februára 2023, ktorý bol na základe žiadosti právneho zástupcu žalobcu odročený.

12. Okresnému súdu možno vytknúť, že podaním návrhu sporových strán o mimosúdnom vyriešení sporu namietané konanie neprerušil (§ 163 CSP). Pri prerušení konania by okresný súd poskytol sporovým stranám lehotu nie kratšiu ako 3 mesiace (§ 163 ods. 1 CSP) a zároveň aspoň 6 mesiacov od právoplatnosti uznesenia o prerušení konania na podanie návrhu na pokračovanie v konaní (§ 163 ods. 2 CSP). Tým by vytvoril sporovým stranám dostatočný priestor na mimosúdne riešenie veci. Uvedený inštitút má predchádzať opakovaným odročeniam pojednávania (hoci aj na návrh oboch sporových strán) (pozri Števček, M., Ficová, S., Baricová J., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016, s. 627). Pokiaľ by súd opakovane vychádzal v ústrety takýmto návrhom na odročenie pojednávani sporových strán, a to bez toho, že by rozhodol súčasne o prerušení konania, mohol by byť takýto procesný postup vyhodnotený ako priet'ahy v konaní (uznesenie Najvyššie súdu Českej republiky sp. zn. 30Cdo/5270/2009 z 24. februára 2011).

13. V namietanom konaní došlo k odročeniam pojednávani 18. mája 2015 (nahlásená bomba na súde) a 1. februára 2016 (čerpanie dovolenky zákonnej sudkyne). Z dôvodu dlhodobej práceneschopnosti zákonnej sudkyne došlo 20. júla 2016 k prerozdeleniu všetkých nevybavených vecí z jej súdneho oddelenia. Spisy boli zákonnej sudkyňi vrátené 28. marca 2017 po ukončení jej dlhodobej práceneschopnosti.

14. Okresný súd žiadnym spôsobom celkovú dĺžku konania neospravedlňoval a vo vyjadrení sám priznal obdobie nečinnosti od 16. septembra 2019 do 16. augusta 2022 a od 10. novembra 2022 dosiaľ. Ústavný súd vychádzal zo svojej ustálenej rozhodovacej praxe, podľa ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou a nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty účastníkov konania (III. ÚS 635/2022, III. ÚS 660/2022).

15. Extrémna dĺžka trvania súdneho sporu na súde prvej inštancie výrazne vybočila z rámca požiadavky dosiahnutia právoplatného rozhodnutia vo veci v primeranej lehote. Nečinnosťou okresného súdu a jeho neefektívnou činnosťou došlo v namietanom konaní k extrémnym priet'ahom, čím bolo nesporne zasiahnuté do ústavne zaručeného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

16. Z dôvodu, že ani po 10 rokoch nie je vec sťažovateľov právoplatne skončená a podľa vyjadrenia okresného súdu nie je ústavnému súdu známy ďalší procesný úkon, ústavný súd doplnil ochranu aj o uloženie príkazu okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných priet'ahov [čl. 127 ods. 2 ústavy v spojení s § 133 ods. 3 písm. a) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“)].

IV.

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

18. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti žiadali o priznanie finančného zadosťučinenia spolu 50 000 eur. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu namietaného porušenia (III. ÚS 189/2023). O takýto prípad bez pochybnosti ide aj v preskúmvanej veci. Pri rozhodovaní o primeranom

finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, predmet posudzovaného konania (určenie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu), povahu a význam dotknutých práv, namietanú dĺžku konania (viac ako desať rokov), ako aj vlastnú judikatúru týkajúcu sa výšky priznávaného finančného zadosťučinenia (III. ÚS 336/2021, III. ÚS 590/2022, III. ÚS 108/2023), ústavný súd považoval za spravodlivé prisúdiť sťažovateľom finančné zadosťučinenie každému z nich 5 000 eur [§ 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde].

19. Ústavný súd priznal sťažovateľom nárok na náhradu trov konania podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde v celkovej sume 442,38 eur. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľov ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 18 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je 12,52 eur. Sťažovateľom vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (prevzatie, príprava zastúpenia a podanie sťažnosti).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. decembra 2023

Robert Šorl
predseda senátu